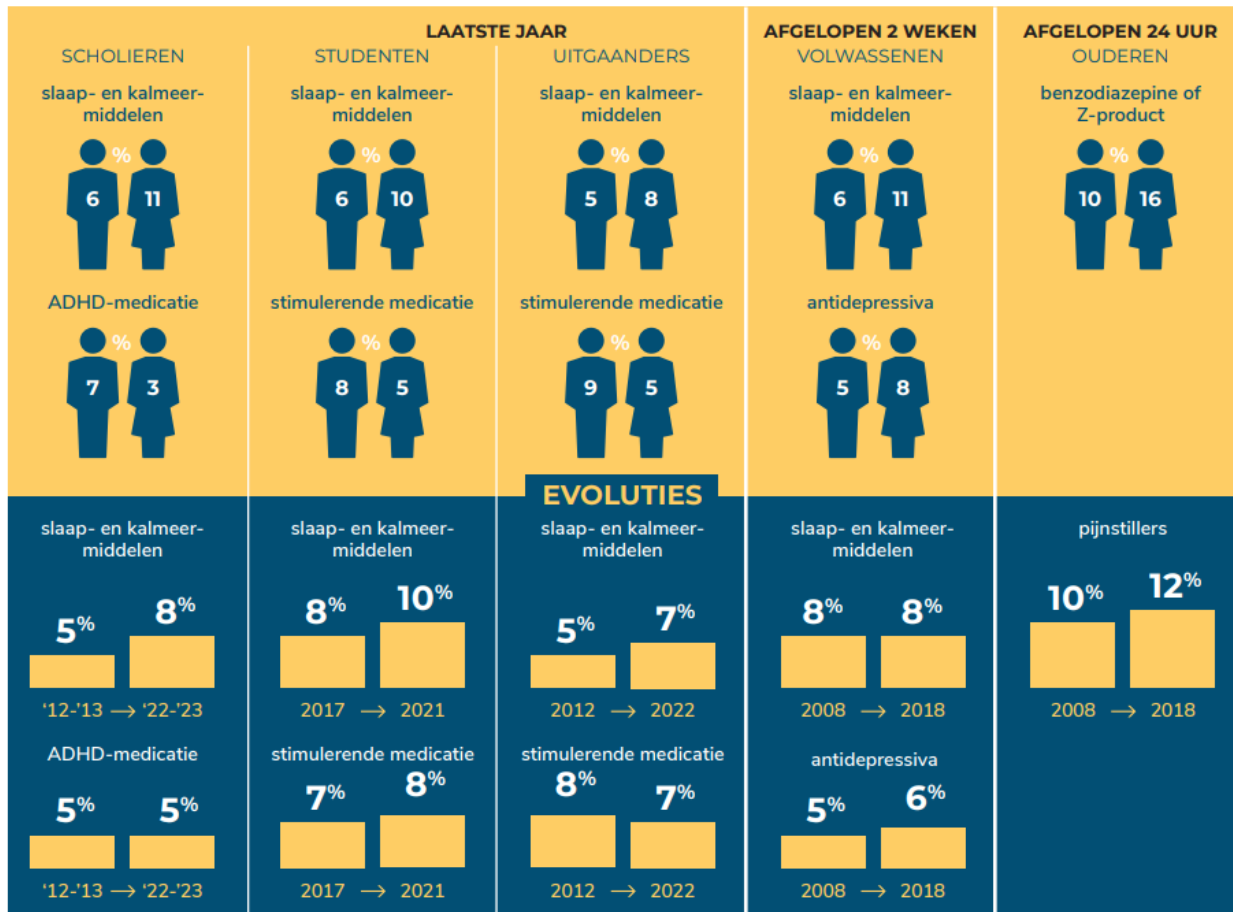

KERNCIJFERS PSYCHOACTIEVE MEDICATIE

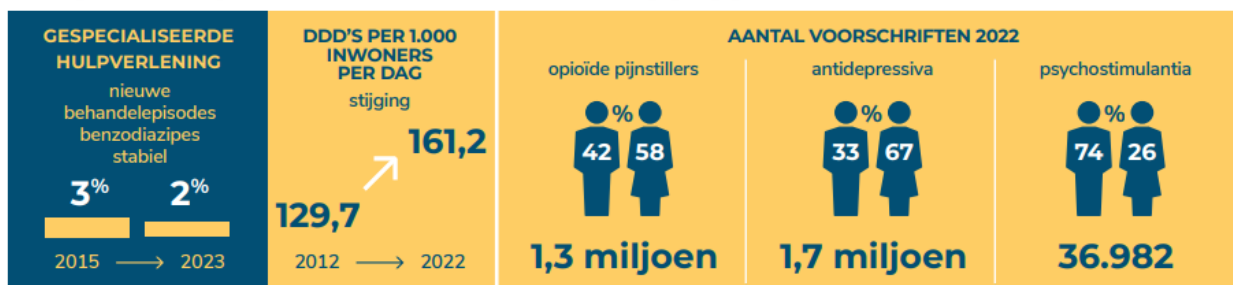
© update oktober 2024

GEBUIK PSYCHOACTIEVE MEDICATIE SUBGROEPEN

HULPVRAAG

DEFINITIES

Psychoactieve medicatie: medicatie met hoofdwering ter hoogte van het centrale zenuwstelsel en die vooral psychische functies beïnvloeden (zoals denken, voelen, gedrag). Bij regelmatig gebruik is er een risico op afhankelijkheid

Analgetica of pijnstillers: worden gebruikt voor de symptomatische behandeling van pijn. Farmacologisch worden opioïde en niet-opioïde pijnstillers onderscheiden

Psycholeptica: medicatie die bepaalde geestelijke functies onderdrukt. Daarbinnen worden antipsychotica (neuroleptica), angstwekkende of kalmerende middelen (anxiolytica) en slaap- en kalmeringsmiddelen (hypnotica en sedativa) onderscheiden

Psychoanaleptica: medicatie met een opwekkende, stimulerende werking op de psyche. Daaronder vallen antidepressiva en psychostimulantia

Niet-medisch gebruik: het gebruik van medicatie zonder voorschrift of op manieren die niet door de voorschrijver bedoeld zijn, bv. gebruik in grote hoeveelheden, gebruik voor andere doeleinden dan voorgeschreven,

Doorsnee Dag Dosis (DDD): geeft de hoeveelheid werkzame stof aan die een volwassene met een lichaamsgewicht van 70 kg gemiddeld per dag krijgt wanneer het geneesmiddel voor de hoofdindicatie is voorgeschreven

Inhoudstafel

Inhoudstafel.....	2
Gebruik psychoactieve medicatie bij volwassenen.....	3
Socio-economische verschillen in gebruik psychoactieve medicatie	4
Gebruik psychoactieve medicatie bij werknemers.....	5
Gebruik psychoactieve medicatie bij ouderen	5
Gebruik psychoactieve medicatie in secundair onderwijs	6
Gebruik psychoactieve medicatie in hoger onderwijs.....	6
Gebruik psychoactieve medicatie bij jongvolwassenen.....	6
Gebruik psychoactieve medicatie in uitgaansleven	7
Gebruik psychoactieve medicatie bij mensen die illegale drugs gebruiken	7
Gebruik psychoactieve medicatie bij patiënten.....	8
Voorschriften	8
Sterfte en suïcide (Algemene bevolking, Vlaanderen)	9
Hulpvraag	10
Verkeer	11
Uitgaven aan medicatie.....	11

Gebruik psychoactieve medicatie bij volwassenen (18+ jaar, Vlaanderen, België)

Recent gebruik psychoactieve medicatie (laatste twee weken)

Sciensano, Gezondheidsenquête 2018, Vlaanderen

- In 2018 gebruikte 12% van de volwassenen van 18-64 jaar in de twee weken voor de bevraging een psychoactief geneesmiddel. In 2008 was dit aantal gelijkaardig (10%).
- 8% gebruikte slaap- of kalmeringsmiddelen, 6% gebruikte antidepressiva. In 2008 waren deze percentages respectievelijk 8% en 5%.
- Meer vrouwen (15%) dan mannen (9%) gebruikten een psychoactief geneesmiddel de laatste twee weken. 11% van de vrouwen en 6% van de mannen gebruikte een slaap- of kalmeringsmiddel. 8% bij vrouwen en 5% bij mannen gebruikte antidepressiva.
- Het gebruik van psychoactieve geneesmiddelen nam toe met de leeftijd: van 9% bij de 18-24-jarigen tot 18% bij de volwassenen van 55-64 jaar. Het gebruik van slaap- of kalmeringsmiddelen steeg van 8% bij de 18-24-jarigen tot 9% bij de volwassenen van 55-64 jaar. Het gebruik van antidepressiva steeg van 2% bij de 18-24-jarigen tot 9% bij de 55-64-jarigen.

Sciensano, BELHEALTH 2024, België

- 14% van personen van 18 jaar en ouder die deelnamen aan het Belhealth-onderzoek gebruikte in 2024 in de afgelopen twee weken voor de bevraging slaap- of kalmeermiddelen, 15% nam antidepressiva.
- Het gebruik van slaap- of kalmeermiddelen kwam vooral voor bij 65-plussers (19%), gebruik van antidepressiva kwam het meest voor bij mensen van 50-64 jaar (20%).

Huidig gebruik psychoactieve medicatie (laatste 24 uur)

Sciensano, Gezondheidsenquête 2018, Vlaanderen

- In 2018 had in het Vlaams gewest 6% van de bevolking van 18-64 jaar in de afgelopen 24 uur een pijnstiller gebruikt. Tegenover 2008 was dat een stijging (4%). Meer vrouwen dan mannen gebruikten een pijnstiller (8% tegenover 5%).
- 2% nam de afgelopen 24 uur een opioïde pijnstiller in 2018. In 2008 ging het om 1%. Evenveel vrouwen als mannen gebruikten in de afgelopen 24 uur een opioïde pijnstiller.
- 3% gebruikte de afgelopen 24 uur een benzodiazepine of Z-product. In 2008 was dat 4%. Meer vrouwen dan mannen gebruikten een benzodiazepine of Z-product (4% versus 2%).
- 6% gebruikte de afgelopen 24 uur antidepressiva. In 2008 was dat 5%. Meer vrouwen dan mannen gebruikten antidepressiva (8% versus 4%).
- Het gebruik van pijnstillers in de afgelopen 24 uur nam toe met de leeftijd en was het hoogst bij de 55-64-jarigen (8%). Het gebruik van opioïde pijnstillers nam toe met de leeftijd en was het hoogst bij 55-64-jarigen (4%). Gebruik van een benzodiazepine of Z-product nam toe met de leeftijd en bedroeg 6% bij 55-64-jarigen. Gebruik van antidepressiva nam toe met de leeftijd en bedroeg 9% bij 55-64-jarigen.

Internationale vergelijking

INCB, Psychotropic Substances 2023 Statistics for 2022, Assessments of Annual Medical and Scientific Requirements for substances

- Europa is de regio waar het meeste benzodiazepines worden gebruikt. België stond in 2021 op de vierde plaats in de wereld voor de consumptie van benzodiazepines uitgedrukt in S-DDD¹ per 1.000 inwoners per dag met 77 S-DDDpt. De hoogste plaats was voor Bosnië-Herzegovina (200 S-DDDpt), gevolgd door Portugal (96 S-DDDpt) en Spanje (96 S-DDDpt).
- Wat betreft het gebruik van Zolpidem (z-drugs) kwam België op de tweede plaats (met 15,1 S-DDDpt) na Tsjechië (15,8 S-DDDpt). De gemiddelde consumptie van zolpidem in de 58 landen die daarvoor data aanleverden bedroeg 6,1 S-DDDpt.
- In Europa is een aanzienlijke toename van opioïde pijnstillers in de afgelopen 20 jaar: de consumptie van opioïde pijnstillers steeg van 73.944 S-DDD per miljoen inwoners in 2002 tot 221.959 S-DDDpm in 2021. West-Europa was goed voor het grootste deel van het verbruik in 2021 (212.696 S-DDDpm, of 95% van het totaal). Oostenrijk, België, Duitsland, Gibraltar, IJsland, Spanje, Nederland (Koninkrijk der Nederlanden) en Zwitserland meldden allemaal een verbruik van meer dan 10.000 S-DDDpm.
- Van de verschillende opioïden werd fentanyl het meest gebruikt in 2021 (156.159 S-DDDpm), gevolgd door oxycodon (26.478 S-DDDpm) en morfine (21.372 S-DDDpm).
- Binnen Europa ligt het gebruik van methylfenidaat (stimulerende medicatie) in 2022 het hoogst in IJsland (29,5 S-DDDpt). Andere EU-landen volgen op ruime afstand, bv. Denemarken (10,6 S-DDDpt), Zweden (9,0 S-DDDpt), Nederland (8,3 S-DDDpt), Spanje (3,9 S-DDDpt) en België (3,6 S-DDDpt).

Socio-economische verschillen in gebruik psychoactieve medicatie

(18+ jaar, Vlaanderen)

Sciensano, Gezondheidsenquête 2018

- Het gebruik van psychoactieve medicatie hing bij de bevolking van 18-64 jaar nauw samen met de socio-economische status.
- Psychoactieve geneesmiddelen werden vooral gebruikt door de laagst geschoolden en personen met een laag inkomen.
- Het gebruik van slaap- en kalmeringsmiddelen was hoger bij de laagst geschoolden. Ook antidepressiva werden het meest gebruikt door personen met alleen een diploma lager secundair onderwijs.
- Het gebruik van benzodiazepine of Z-producten kwam veel minder voor bij personen met een hoger opleidingsniveau.

¹ S-DDD staat voor gedefinieerde dagelijkse dosis voor statistische doeleinden. Het is een technische meeteenheid voor de statistische analyse en dus geen aanbevolen voorgeschreven dosis.

Gebruik psychoactieve medicatie bij werknemers

Belspo, PREVPED, 2020, België

- In 2019 gaf 10% van de Belgische werknemers uit de transportsector aan minstens 2 à 4 keer per maand slaap- en kalmeermiddelen en antidepressiva te gebruiken, waarvan 6% dagelijks. De frequentie van gebruik was hoger bij vrouwen.
- 3% gebruikte ooit stimulerende middelen (bv. Rilatine), 0,7% deed dat het afgelopen jaar en 0,5% dagelijks. Het ooit-gebruik was hoger bij werknemers van 35 jaar of jonger.

Gebruik psychoactieve medicatie bij ouderen (65+ jaar, Vlaanderen)

Sciensano, Gezondheidsenquête 2018, Vlaanderen

- In 2018 gebruikte 28% van de ouderen van 65 jaar en ouder de afgelopen 2 weken psychoactieve medicatie. In 2008 was dat 30%. 26% nam slaap- en kalmeermiddelen, 10% nam antidepressiva.
- Bij ouderen van 75+ jaar kwam het gebruik van psychoactieve medicatie het meest voor (34%).
- Onder ouderen was er een verschil in gebruik van psychoactieve medicatie tussen mannen (25%) en vrouwen (31%).
- Gebruik van psychoactieve medicatie kwam meer voor bij ouderen met een lagere dan met een hogere opleiding. Het kwam ook meer voor bij ouderen met een laag dan met een hoog inkomen.
- In 2018 had in het Vlaams gewest 12% van de ouderen in de afgelopen 24 uur een pijnstiller gebruikt. Tegenover 2008 was dat een stijging (10%). Minder mannen dan vrouwen hadden in de afgelopen 24 uur een pijnstiller gebruikt (11% tegenover 13%).
- In 2018 nam 5% van de ouderen de afgelopen 24 uur een opioïde pijnstiller. Er was een klein verschil met 2008 (4%). Tussen mannen en vrouwen was er een klein verschil (5% en 6%).
- 13% van de ouderen gebruikte de afgelopen 24 uur een benzodiazepine of Z-product. In 2008 was dat 19%. Meer vrouwen (16%) dan mannen (10%) gebruikten deze middelen.

Solidaris, Medicatiegebruik in WZC in 2021

- Bij een selectie ziekenfondsleden van 70 jaar of ouder die in 2021 voor het eerst werden opgenomen in een woonzorgcentrum (WZC), daalde het medicatiegebruik in de periode zes maanden voor tot zes maanden na opname in het WZC van 3,5 miljoen DDD (gemiddeld 943 DDD per lid) naar 2,9 miljoen DDD (gemiddeld 772 DDD per lid (-18%).
- In de zes maanden voor en na opname in het WZC daalde het gebruik van opioïde pijnstillers van 59.225 naar 49.272 DDD (-17%) en dat van antidepressiva van 242.164 naar 223.553 DDD (-8%).
- In de groep personen met een behandeling² nam het aantal personen dat antidepressiva gebruikte vóór en na de opname in een WZC toe van 1.328 leden naar 1.437 leden (+8%). 24% (339 leden) startte zijn behandeling met antidepressiva pas op na opname in het WZC.
- Bij de personen met een behandeling nam het aantal personen dat opioïde pijnstillers gebruikte vóór en na de opname in een WZC af van 522 leden naar 508 leden (-3%). 38% (191 leden) startte hun behandeling met opioïde pijnstillers pas op na opname in het WZC.

² De aflevering van minstens 30 DDD tijdens een periode van 6 maanden.

Gebruik psychoactieve medicatie in secundair onderwijs (12-18 jaar, Vlaanderen)

VAD-leerlingenbevraging, 2022-2023

- In 2022-2023 bedroeg het laatstejaarsgebruik van slaap- en kalmeringsmiddelen bij leerlingen 8%. Dat was gelijk aan 2021-2022 (8%) en hoger vergeleken met tien jaar eerder in 2012-2013 (5%).
- Het laatstejaarsgebruik van slaap- en kalmeringsmiddelen lag hoger naarmate de leerlingen ouder zijn. 11% van de 17-18-jarigen nam het laatste jaar slaap- en kalmeringsmiddelen tegenover 7% van de 12-14 jarigen.
- Meer meisjes (11%) dan jongens (6%) hadden het laatste jaar slaap- of kalmeringsmiddelen gebruikt.
- In 2022-2023 bedroeg het laatstejaarsgebruik van ADHD-medicatie 5%. In 2021-2022 bedroeg het laatstejaarsgebruik van ADHD-medicatie 6%, tien jaar eerder in 2012-2013, 5%.
- Het laatstejaarsgebruik van ADHD-medicatie was hetzelfde in alle leeftijdsgroepen (5%).
- Meer jongens (7%) dan meisjes (3%) hadden het laatste jaar ADHD-medicatie genomen.

Gebruik psychoactieve medicatie in hoger onderwijs (Studenten, Vlaanderen)

VAD-studentenbevraging, 2021

- In 2021 bedroeg het laatstejaarsgebruik van slaap- en kalmeermedicatie bij studenten 10%. Dat was een toename tegenover 2017 (8%).
- 38% van de studenten die het laatste jaar slaap- en kalmeermedicatie gebruikten, deed dat occasioneel tijdens het jaar.
- 53% van de studenten die het laatste jaar slaap- en kalmeermedicatie gebruikte, deed dat tijdens examenperiodes regelmatig ($\geq 1x/week$).
- 8% gebruikte het laatste jaar stimulerende medicatie. 4% deed dat om de studieprestaties te verbeteren (niet-medisch gebruik). In 2017 waren deze percentages gelijk.
- 6% van de mannen gebruikte het laatste jaar slaap- en kalmeermedicatie, bij de vrouwen was dat 10%.
- 8% van de mannen gebruikte het laatste jaar stimulerende medicatie en 5% van de vrouwen. Gebruik van stimulerende medicatie om de studieprestaties te verbeteren bedroeg bij mannen 5% en bij vrouwen 3%.
- 76% van de studenten die het laatste jaar stimulerende medicatie niet-medisch gebruikte, gaf aan deze medicatie regelmatig ($\geq 1x/week$) te gebruiken tijdens blok- en examenperiodes.

Gebruik psychoactieve medicatie bij jongvolwassenen (18-29 jaar, België)

Belspo, YOUTH-PUMED, 2020

- Bij jongvolwassenen (18-29 jaar) rapporteerde 77% pijnstillers medisch te gebruiken. 39% gebruikte slaap- en kalmeermiddelen en 24% stimulerende geneesmiddelen.

- 53% had ooit pijnstillers niet-medisch gebruikt, 55% slaap- en kalmeermiddelen, 52% stimulerende middelen. 54% had slechts één type geneesmiddel niet-medisch gebruikt.
- De meeste jongvolwassenen die ooit voorgeschreven geneesmiddelen niet-medisch gebruikt hadden deden dit occasioneel. 41% nam het afgelopen jaar minder dan een keer per maand pijnstillers, 39% slaap- en kalmeermiddelen en 31% stimulerende geneesmiddelen.
- 6% nam (bijna) dagelijks slaap- en kalmeermiddelen. Voor pijnstillers en stimulerende geneesmiddelen gold dat voor respectievelijk 4% en 3% van de respondenten.
- Pijnstillers (44%) en slaap- en kalmeermiddelen (35%) werden bij het eerste niet-medisch gebruik het vaakst verkregen via familie, stimulerende geneesmiddelen via vrienden (46%).
- De meeste jongvolwassenen vonden het redelijk tot zeer gemakkelijk om aan pijnstillers (74%), slaap- en kalmeermiddelen (62%) en stimulerende geneesmiddelen (55%) te geraken.
- 32% van de respondenten ervoer matige tot ernstige problemen met het niet-medisch gebruik van voorgeschreven geneesmiddelen.

Gebruik psychoactieve medicatie in uitgaansleven (Uitgaanders, Vlaanderen)

VAD-uitgaansonderzoek, 2022

- In 2022 gaf 7% van de uitgaanders aan dat ze het afgelopen jaar slaap- en kalmeermiddelen of opwekkende medicatie hadden gebruikt. In 2012 gebruikte 5% het laatste jaar slaap- of kalmeringsmiddelen en 8% opwekkende medicatie. 1% van de uitgaanders nam regelmatig slaap- of kalmeringsmiddelen, 2% nam regelmatig opwekkende medicatie.
- 8% van de vrouwelijke uitgaanders nam het afgelopen jaar slaap- en kalmeringsmiddelen, tegenover 5% van de mannen. 9% van de mannelijke uitgaanders nam het afgelopen jaar opwekkende medicatie, tegenover 5% van de vrouwen.
- Zowel het gebruik van slaap- en kalmeringsmiddelen als van opwekkende medicatie was het hoogst bij de uitgaanders van 18 jaar en jonger. 28% van de uitgaanders van 18 jaar en jonger nam het afgelopen jaar opwekkende medicatie.

Gebruik psychoactieve medicatie bij mensen die illegale drugs gebruiken

Sciensano, Drug Vibes rapport, 2023

- 7% van de respondenten zei dat ze in de afgelopen maand slaap- en kalmeermiddelen en 3% dat ze stimulerende geneesmiddelen gebruikten.

Gebruik psychoactieve medicatie bij patiënten (18+ jaar, België)

FAGG, *Bevraging geneesmiddelen tegen slaapstoornissen, 2020*

- In 2020 gebruikte 92% van de patiënten slaapmiddelen langdurig (1 maand of langer). 84% gebruikten al zes maanden of langer slaapmiddelen.
- Van de patiënten ouder dan 65 jaar gebruikte 84% al langer dan een jaar slaapmiddelen.
- 38% van de patiënten vertoonde tekenen van psychologische afhankelijkheid (43% bij mannen en 36% bij vrouwen).
- 48% van de patiënten gebruikte zolpidem als slaapmiddel. Lormetazepam (23%) en lorazepam (12%) waren de enige andere producten die door meer dan 10% van de patiënten werden genoemd.
- 16% van de patiënten nam dagelijks meer dan de aanbevolen dosis, 5% nam zelfs een dubbele dosis.
- Onder de -65 jarigen en onder mannen waren er meer patiënten die de aanbevolen dagelijkse dosis overschreden.

Voorschriften

Psychoactieve medicatie

RIZIV, *Farmanetgegevens, 2022*

- In 2022 kwamen psychoactieve geneesmiddelen op de derde plaats van meest voorgeschreven geneesmiddelen (161,2 Doorsnee Dag Doseringen (DDD's) per 1.000 inwoners per dag). Dat is een toename tegenover 2012. Toen werden 129,7 Doorsnee Dagdoseringen (DDD's) psychoactieve geneesmiddelen per 1.000 inwoners per dag voorgeschreven. Geneesmiddelen voor het hart vaatstelsel en geneesmiddelen voor het maag darmkanaal en metabolisme stonden respectievelijk op de eerste en tweede plaats.
- Binnen de vergoedbare psychoactieve medicatie vormden in 2022 de psychoanaleptica de grootste groep met 388,7 miljoen DDD (57%), gevolgd door analgetica met 131,9 miljoen DDD (19%) en psycholeptica met 55,9 miljoen DDD (8%).
- Van de 388,7 miljoen DDD psychoanaleptica waren 372,6 miljoen DDD (96%) toe te schrijven aan antidepressiva. Het grootste deel daarvan was voor rekening van de selectieve serotonineheropnameremmers (SSRI's): 359 miljoen DDD.

Opioiden

RIZIV, *Farmanetgegevens, 2022*

- In 2022 kregen 1,32 miljoen personen een voorschrift voor een opioïde pijnstiller. In 2021 ging het om 1,31 miljoen personen en in 2019 om 1,35 miljoen personen.
- 58% van de voorschriften was voor vrouwen, 42% voor mannen.
- De meeste voorschriften voor een opioïde pijnstiller waren voor personen van 75 jaar en ouder (23%).
- De meest voorgeschreven opioïde pijnstillers waren tramadol, oxycodon en fentanyl. Ruim één miljoen mensen kregen in 2022 een voorschrift voor tramadol of een combinatiepreparaat, 84.270 personen kregen een voorschrift voor oxycodon en 68.053 personen kregen fentanyl. Bijna 27.878 personen kregen een voorschrift voor een andere opioïde pijnstiller.

- Tussen 2017 en 2022 steeg het aantal personen dat een voorschrift kreeg voor oxycodon (van 77.033 naar 84.270). Ook het aantal personen dat een voorschrift kreeg voor tramadol steeg (van 1.094.664 naar 1.147.265). In 2022 kregen minder personen een voorschrift voor fentanyl (van 71.357 naar 68.053) en minder voor andere opioïde pijnstillers (van 86.147 naar 27.878).
- 72% van alle opioïdevoorschriften in België werd door een huisarts voorgeschreven.

Antidepressiva

RIZIV, Farmanetgegevens, 2022

- In 2022 kregen 1,7 miljoen personen een voorschrift voor antidepressiva. Dat was vergelijkbaar met 2021 en 2019 (1,6 miljoen personen).
- 67% van de voorschriften was voor vrouwen, 33% voor mannen.
- 21% van de voorschriften was bestemd voor personen van 55-64 jaar en 20% voor personen van 75 jaar en ouder.
- Het meest voorgeschreven antidepressivum was trazodon dat aan 355.421 personen werd voorgeschreven. Op de tweede plaats kwam escitalopram, een SSRI waarvoor 348.919 personen in 2022 een voorschrift kregen

Psychostimulantia

RIZIV, Farmanetgegevens, 2022

- In 2022 kregen 36.982 personen een voorschrift voor psychostimulantia. Dat was meer dan in 2021 (34.856 personen) en meer dan in 2019 (33.263 personen).
- In de meeste gevallen ging het om methylfenidaat voor de behandeling van ADHD.
- 74% van de voorschriften was voor jongens.
- 60% van de voorschriften was bestemd voor jongeren tussen 12 en 18 jaar en 36% voor kinderen jonger dan 12 jaar.

Voorschriften voor jongeren (-18 jaar)

Onafhankelijke ziekenfondsen, Gebruik van antidepressiva bij adolescenten, 2022

- In 2020 kregen 2.244 jongeren tussen 12 en 18 jaar minstens één antidepressivum voorgeschreven. Dat was 1% van het aantal ziekenfondsleden van die leeftijdscategorie.
- Het ging om dubbel zoveel meisjes (n=1.464) als jongens (n=773) en het gebruik nam toe met de leeftijd.
- Het meest voorgeschreven waren de selectieve serotonineheropnameremmers (SSRI's) (63%). Hoewel enkel fluoxetine geregistreerd is voor gebruik bij -18-jarigen waren de meest voorgeschreven moleculen sertraline (24%), escitalopram (22%) en trazodone (18%).
- Het grootste deel van de jongeren kreeg het eerste voorschrift van de huisarts (45%) of de psychiater (43%).
- 62% van de jongeren gebruikte minder dan zes maand een antidepressivum.

Sterfte en suïcide (Algemene bevolking, Vlaanderen)

Mortaliteit

Vlaanderen Departement Zorg, Statistiek van de doodsoorzaken, 2021

- In de periode 2011 tot 2021 overleden in het Vlaams gewest 473 personen (237 mannen en 236 vrouwen) als gevolg van het gebruik van medicatie.

- In 2021 overleden 55 personen met als directe overlijdensoorzaak gebruik van medicatie. In 2011 overleden 40 personen ten gevolge van medicatiegebruik. De meeste van deze overlijdens hadden als oorzaak opzettelijke zelfvergiftiging met of opzettelijke blootstelling aan slaap- en kalmeringsmiddelen, anti-epileptica, antiparkinsonmiddelen of andere psychoactieve geneesmiddelen.

Suicide

Eenheid voor zelfmoordonderzoek, Epidemiologie van suïcidepogingen in Vlaanderen, 2021

- In 2021 gebeurde 72% van de suïcidepogingen met behulp van een overdosis medicatie (n=965). Een intoxicatie met medicatie kwam significant vaker voor bij vrouwen (81%) dan bij mannen (57%). In de meeste gevallen werden benzodiazepines of andere slaap- en kalmeringsmiddelen gebruikt (43%, n=583).

Hulpvraag

Online zelftest

De Druglijn, Vlaanderen, 2023

- In 2023 vulden bij De Druglijn 1.227 personen een online zelftest in over het gebruik van slaap- en kalmeringsmiddelen. Tegenover 2021 is dat een daling (1.689), tegenover 2013 is dat een stijging (551).

Contacten bij De Druglijn

De Druglijn, Vlaanderen, 2022

- In 2023 ging 9% (n=589) van de contacten waarin een specifiek middel ter sprake kwam bij De Druglijn over psychoactieve medicatie. Ter vergelijking, in 2022 was dat 10% (n=736), in 2013 9% (n=492).

Ambulante behandeling bij Centrum Geestelijke Gezondheidszorg (CGG)

Vlaanderen Departement Zorg, Zorgatlas-EPD-data, Vlaanderen, 2022

- Van de 58.170 zorgperiodes die in 2022 in alle Centra Geestelijke Gezondheidszorg van Vlaanderen en Brussel werden geregistreerd, hadden 195 (0,3%) zorgperiodes betrekking op een persoon met een verslaving aan medicatie. In 2020 was dat 0,4 % (219 zorgperiodes), in 2012 ging het om 0,3% (163 zorgperiodes).

Opnames in algemeen ziekenhuis

FOD Volksgezondheid, MZG data, België, 2022

- In 2022 was bij 472 opnames in algemene ziekenhuizen in België de hoofddiagnose 'een stoornis gebonden aan sedativa, hypnotica of anxiolytica'. Dat was toen 1 op 10.000 ziekenhuisopnames. In 2021 waren dat 486 opnames, in 2016 ging het om 751 opnames.
- 63% van de opnames betrof vrouwelijke patiënten.
- 55% was tussen 18 en 65 jaar, 42% was ouder dan 65 jaar.
- Daarnaast werden 6.106 personen opgenomen bij wie de nevendiaagnose verband hield met 'een stoornis gebonden aan sedativa, hypnotica of anxiolytica'. Dat aandeel was vergelijkbaar met 2021 (7.043 opnames) en steeg tegenover 2016 (2.767 opnames).

Behandeling in PZ en PAAZ

FOD Volksgezondheid, MPG data, België, 2022

- In 2022 werden in België 131.160 psychiatrische opnames geregistreerd. Bij 942 (0,7%) opnames was sprake van misbruik of afhankelijkheid aan sedativa, hypnotica of anxiolytica als hoofddiagnose. In 2021 was dat 939 opnames, tien jaar eerder in 2012, ging het om 1.204 opnames.
- Er werden meer vrouwen (58%) dan mannen (42%) met deze hoofddiagnose opgenomen.
- Personen tussen 40 en 59 jaar vormden de grootste groep (26%).

Behandeling in gespecialiseerde hulpverlening

Sciensano, Treatment Demand indicator, Vlaanderen, 2023

- In 2023 had 2% (n=444) van de nieuwe behandelingsepisodes benzodiazepines als voornaamste product. Ter vergelijking, in 2022 was dat 2% (421) en in 2015 was dat 3% (n=463).
- De meeste behandelingen voor slaap- en kalmeringsmiddelen gebeurden residentieel (79%).
- 55% van de patiënten is vrouw. De grootste groep was 40 jaar of ouder (58%).
- De gemiddelde leeftijd van de personen in behandeling voor benzodiazepines is 43,8 jaar. Die gemiddelde leeftijd daalde met 1,1 jaar tegenover 2015 (44,9 jaar).
- 77% van de cliënten was al eerder behandeld.

Sputenruil

Free Clinic, Sputenruil, Vlaanderen, 2023

- In 2023 gebruikte 64% van de gebruikers van sputenruil de afgelopen vier weken slaap- en kalmeringsmiddelen. Dat is lager dan in 2022 (67%) en hoger dan in 2013 (43%).
- Injecterend gebruik van deze producten kwam voor bij 5%.
- 19% van de sputenruilgebruikers had de afgelopen 4 weken fentanyl gebruikt en 23% oxycodon.
- 5% had fentanyl geïnjecteerd en 4% oxycodon.

Verkeer

VIAS, ESRA, E-Survey of Road Users' Attitudes, 2023

- 15% van de Belgische bestuurders gaf in 2023 aan dat ze de afgelopen 30 dagen met de auto hadden gereden na het nemen van medicatie die de rijvaardigheid kan beïnvloeden.

VIAS, Nationale VerkeersONveiligheidsenquête, 2022

- 8% van de Belgische bestuurders gaf aan maandelijks minstens eenmaal te rijden nadat men slaap- en kalmeermiddelen had gebruikt.

Uitgaven aan medicatie

OECD, Pharmaceutical expenditure, 2022

- In 2020 bleek dat in Europa gemiddeld 462 EUR per persoon werd uitgegeven aan farmaceutische producten in openbare apotheken.

- In Duitsland (660 EUR) werd per hoofd van de bevolking het meest uitgegeven aan medicatie (40% meer dan het EU gemiddelde). België volgde op de elfde plaats met gemiddeld 424 EUR. Tegenover 2018 daalden de uitgaven aan farmaceutische producten in België met 18%.
- België spendeerde 8% minder aan farmaceutische producten per hoofd van de bevolking dan het EU-gemiddelde. We moeten er wel rekening mee houden dat de prijs van geneesmiddelen sterk van land tot land verschilt.⁵

FOD Economie, huishoudbudgetonderzoek 2022, Vlaanderen

- Het Vlaamse gezin gaf in 2022 gemiddeld 491 euro uit aan geneesmiddelen en farmaceutische producten. Dat is 1,2% van de jaarlijkse uitgaven van een gemiddeld Vlaams gezin. Van de jaarlijkse uitgaven aan gezondheid van een gemiddeld Vlaams gezin gaat 25% naar geneesmiddelen.
- Het gemiddeld budget dat per gezin aan medicatie werd besteed, steeg tussen 2012 en 2022 van 250 euro naar 491 euro.
- Huishoudens zonder 65-plussers gaven gemiddeld minder uit aan geneesmiddelen (417 euro) dan gezinnen met enkel 65-plussers (586 euro).

Methodologische info over de gebruikte bronnen en een volledige referentielijst vind je in de infofiche "[achtergrond bij de factsheets](#)".

Colofon

Contactpersoon: Else De Donder, stafmedewerker VAD.

Lay-out concept: Wim Vandersleyen

V.U.: dr. H. Peuskens, Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel

© oktober 2024

VAD, Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel

T 02 423 03 33 | vad@vad.be | www.vad.be

De informatie uit deze factsheet mag worden overgenomen mits vermelding van de referentie: VAD (2024). *Factsheet psychoactieve medicatie* VAD.

